

SAMEVATTINGI. OPSOMMING VAN DIE INHOUD VAN DIE ONDERSOEKA. BEGRIPSBEPALING EN UITEENSETTING VAN DIE ONDERSOEK

In die Christelike skool is die onderwyser plaasvervangende ouer van die kind gedurende skoolure. Hy is saam met die natuurlike ouer medeverantwoordelik voor God vir die sieleheil van elke kind, hoewel die ouer nooit van sy doopbelofte kan ontkom nie.

Plaasvervangende ouerskap het 'n nuwe beslag met die instelling van voogonderwys in Transvaalse skole in 1963 gekry. Voogonderwys is ingestel as belangrikste onderdeel om gedifferensieerde opvoeding en onderwys suksesvol te laat verloop. Dit veronderstel wetenskaplike geïndividualiseerde opvoeding en onderwys waar elke kind as mens met besondere behoeftes, talente en gawes waargeneem word.

In 'n veranderende wêreld met sy talryke slaggate, wanvoorstellings, dubbele standaarde en Godloosheid soek nie net die kind nie, maar ook die ouer na vaste waardes en norme. Materiële voorspoed het baie mense skynbaar in egoïsme en gemaksgug laat verval. Opvoedingsverantwoordelikhede word gemaklik op ander afgeskuif, terwyl prestasies ten koste van ewewigtigheid skynbaar hoofsaak geword het.

In hierdie omstandighede het voogonderwys nog groter betekenis gekry. In die laerskool waar die kind sy primêre opvoeding en onderwys ontvang, is dit noodsaaklik dat elke kind in sy totaliteit geken moet word sodat sy moontlikhede en beperkings vroegtydig geïdentifiseer en aandag daaraan verleen kan word. Maar voogonderwys vereis ook sinvolle en wetenskaplike same-

sprekings met die natuurlike ouers sodat ouers enersyds voorgelig en ingelig kan word omtrent hulle kind, maar andersyds veral ook om aan baie ouers koers en rigting aan te dui.

Die doel van die ondersoek is om die waarde en plek van voogonderwys in die Afrikaanse laerskool in Transvaal te bepaal, om daarbenewens ook te probeer vasstel of die voogstelsel in die Christelike skool as hulpmiddel in volksopvoeding of volksverheffing aangewend kan word en dan na aanleiding van bevindings riglyne neer te lê.

In die ondersoek is van die historiese en empiriese metodes van wetenskaplike ondersoek gebruik gemaak, waaronder die questionnaire-metode.

B. HISTORIESE EN PRINSIPIËLE PLASING VAN VOOGONDERWYS EN DIE VOORLIGTINGSPROGRAM (INTEGRERING VAN DIE VOOG- EN VOORLIGTINGSTELSEL) SOOS DEUR DIE TRANSVAALSE ONDERWYSDEPARTEMENT VOORGESKRYF

Sedert die vroegste tye het ouers die opvoeding en onderwys van hulle kinders self waargeneem. Met die vooruitgang deur die jare het hierdie taak vir ouers te omvangryk geword en is skole gestig om ouers in hulle onderwysende taak by te staan. Ouers is nie van hulle verantwoordelikheid t.o.v. die opvoeding en onderwys van hulle kinders onthef nie, maar hulle taak is net aangevul.

In Transvaal tree die onderwyser nog altyd ook as plaasvervangende ouer van die kind gedurende skoolure op.

Plaasvervangende ouerskap beteken om voog vir die kind te wees. Voogonderwys is 'n natuurlike uitvloeisel van plaasvervangende ouerskap en beklemtoon die noodsaaklikheid van geïndividualiseerde opvoeding en onderwys.

Die Transvaalse Onderwysdepartement het die voogstelsel in 1963 in die lewe geroep. Onderliggend aan die sukses van

die hele stelsel is die beklemtoning van die vertrouensverhouding wat tussen voorgonderwyser en kind moet bestaan, waarneming van die kind in alle omstandighede en die noodsaak om leiding en voorligting aan die kind t.o.v. al sy behoeftes te gee. Om die kind as mens met behoeftes te ken, is kennis van sy huislike agtergrond onontbeerlik. Daarsonder kan daar van ware opvoeding en onderwys geen sprake wees nie.

In die laerskool is elke klasonderwyser ook voorgonderwyser. Voogonderwys het onteenseglik geweldige moontlikhede, maar die wyse waarop dit in die laerskool geïmplementeer is, skep die indruk dat dit nie werklik noodsaaklik is nie. Hierdie indruk word bevestig deur die feit dat instruksies aan hoofde van laerskole en onderwyskolleges i.v.m. voogonderwys aanvanklik onduidelik was, dat die onderwyskolleges selfs vandag nog weinig, indien enige, aandag aan die teorie en praktyk van voogonderwys gee en dat voogonderwys nog nooit die onderwerp van 'n hoofdesimposium of oriënteringskursus was nie.

Van hoofde is verwag om voogonderwys en later die „voorligtingsprogram“ eenvoudig te implementeer sonder grondige voorligting. Daarby word dit aan hoofde oorgelaat of hulle vir voogperiodes tyd wil inruim, of hulle „voogstate“ wil aanhou en of huisbesoek gedoen moet word.

C. DIE HUIDIGE KULTURELE, POLITIEKE EN EKONOMIESE OPSET EN GESINDHEID EN DIE NOODSAK VAN VOLKSOPVOEDING

Die normale Afrikanerouer wat 'n Christelik-nasionale lewens- en wêreldbeskouing huldig se hoogste roeping t.o.v. sy kinders is om hulle deur die voorbeeld en gesindheid na God te lei.

Gepaard hiermee sal sy strewe wees om toe te sien dat sy kinders goed aangepaste en nuttige burgers van hulle land sal wees, wat 'n lewe van diens in hulle kultuurpatroon kan lewer. Hierdie ouer kan tereg van die Christelik-nasionale skool verwag om hom in sy taak by te staan.

Daar word op leemtes in die Christelik-nasionale lewenspatroon gewys, waarvan die Christelik-godsdienstige nood die vernaamste is. Hieruit vloei voort die sorgwekkende getal egskeidings wat tienduisende kinders haweloos, reddeloos, vaderloos of moederloos in 'n hartelose wêreld laat. Permissiwiteit onder volwassenes neem groter afmetings aan wat ook kenbaar is in die skynbare goedkeuring van pornografie en die belangeloosheid in die Afrikaner se kultuur. In talle huisgesinne is daar a.g.v. die vermiste vaderfiguur as gesagsfiguur en die moeder wat ook hierdie addisionele rol moet vervul, nie 'n positiewe opvoedingsmilieu nie. Kinders kom in opstand teen gesag, is emosioneel dikwels ongebalanseer en kan hulle toevlug tot dwelmmiddels neem. Dit kom voor asof volwassenes weinig uitdagings aan die jeug bied, wat kensketsend is van vroeë skoolverlating en die feit dat Afrikaners steeds hoofsaaklik werknemers en nie werkgewers is nie. Dit skyn ook uit die tipe leesstof wat baie Afrikaners lees of daar 'n vervlakking in hulle benadering t.o.v. hulle opvoedingstaak, hulle toekoms en hulle voortbestaan ingetree het. Mense word al meer egofsties en menseverhoudinge, nie net tussen Blank en Blank nie, maar veral tussen Blankes, Swartes en Gekleurdes skyn swak te wees. A.g.v. die swak leesgewoontes is baie Afrikaners onkundig oor sosiale probleme, oor gevare wat S.A. van binne en buite sy grense bedreig. Talle Afrikaners verengels, terwyl Afrikaners self min doen om immigrante

by hulle in te burger. Dit wil verder voorkom of dit aan ywer ontbreek, of dat die verbrokkeling in die volkslewe nie deur leiers waargeneem word nie, want oor vele sake word gepraat sonder dat daar handelend opgetree word om sake te berejder. Waar die Afrikaner se grootste nood van godsdienstige aard is, lê die oplossing in die herwaardering van die gesin se waardes. Juis oor die huisgesin, die siel van 'n volk, word daar al jare gepraat, sonder dat daar op georganiseerde wyse grootskaalse voorligting gegee word. Teen hierdie agtergrond en nood moet die voogonderwyser sy roeping as volksopvoeder vervul. Hy kan op die steun van die regsinnige ouer staatmaak, maar dit wil voorkom of die meerderheid ouers hulle verantwoordelikhede op die onderwyser afgeskuif het en van hóm steun en voorligting verwag. Terwille van die voortbestaan van nie net die Afrikaner nie, maar ook van die Blanke beskawing én van die ander volkere in S.A. is dit noodsaaklik om daadwerklik met volksopvoeding op 'n omvangryke skaal te begin. Dit word reeds in lande soos Amerika, Kanada en Holland gedoen.

In S.A. kan voogonderwys 'n magtige en doeltreffende middel in volksverdeling wees indien die Christelike skool sy roeping besef en onderwysers vir die taak behoorlik toegerus word. Maar dan moet voogde- ouers en onderwysers- op 'n Christeliek-nasionale grondslag met mekaar kommunikeer.

D. VOOGONDERWYS IN DIE CHRISTELIKE SKOOL EN HOE DIT DIE KIND EN DIE VOOGDE RAAK

Huidig is die voogonderwyser se verantwoordelikheid ontsettend groot en van ewige waarde. Die onderwyser kan egter moeilik

sy Christelike opvoedingstaak verrig én rigting aandui omdat omstandighede wat wél uit die weg geruim kan word, teen hom is. Enersyds is daar die ouers wat 'n Christelik-nasionale opvoeding en onderwys van die skool verwag, maar andersyds, hoewel wetgewing reeds vir Christelike en nasionale onderwys voorsiening maak, vertoon dieselfde ouers 'n fatalistiese gesindheid deurdát hulle nie eis dat Christelik-nasionale opvoeding en onderwys 'n praktiese werklikheid is is nie. Opleiding van onderwysers geskied in 'n gees van neutraliteit sonder 'n diepgaande kennis van die Christelik-Protestantse huweliks- en doopsformuliere, die Heidelbergse Kategismus en konkordansies. Die meerderheid hoofde beskou die Christelike grondslag van opvoeding en onderwys nie as van fundamentele en eerste belang nie. Dit wil dus voorkom of daar van hoofde nie veel positiewe motivering van hulle personele uitgaan nie. Dit is uiters jammer, eintlik noodlottig, want die ware opvoeding vind immers in die klaskamer plaas. In 'n tydperk waar die skool met sy voogonderwysers kragdadig en doelbewus aan kind en ouer leiding moet gee, kry 'n mens die indruk dat die skool bietjie godsiensoonderrig gee, bietjie kultuur beoefen, sedeprekies lewer en baie skolastiese en sport-„afrigting" doen. Dit alles word met of sonder die samewerking van ouers gedoen. Verder kom dit voor of die meeste kontrole gemik is op vakmetodiek en skolastiese vordering. Ter verdediging van die praktiese positief-Christelike hoof kan aangevoer word dat hy met administratiewe en ander pligte oorbelaai word en nie maklik aan voogonderwys en opvoeding reg kan laat geskied nie. Die gevolg is dat ook sy personeel moontlik ongemotiveer t.o.v. die Christelik-nasionale doelstellings is en slegs onderwysers is wat onderwys gee.

Ook die huisgesin het besondere probleme vanweë die „vermiste” vaderfiguur en die moeder wat in baie gevalle die dubbele las van broodwinner en opvoeder moet vervul. Die skool moet van hierdie besondere omstandighede kennis neem, want in baie gevalle spruit hieruit permissiwiteit, asook orde- en dissiplineprobleme voort. Onderwysers is geneig om eenvormige straf vir oortredings toe te dien sonder om diepgaande ondersoek na die oorsake van oortredings in te stel en die oorsake uit die weg te probeer ruim.

Die voogonderwyser moet ook deur ondersoek vasstel wat die houdings en gesindhede van ouers van bepaalde omgewings is. Deur dit te doen sal hy beter begrip van die kind hê, omdat hy 'n produk van sy gesin en omgewing is. Deur werklik in die kind belangstelling te toon kan hy d.m.v. samesprekings ouers se gesindhede, waar nodig, positief beïnvloed.

Om werklik aan voogonderwys en geïndividualiseerde opvoeding en onderwys reg te laat geskied, moet die voogonderwyser elke kind doelbewus, planmatig en objektief waarneem t.o.v. alle fasette in elke kind se lewe. Hy kan nie in die bondel opvoed nie, maar slegs individueel. Om dit te kan doen behoort hy sy eie waarnemings, asook ander beskikbare gegewens op skrif te stel. Van die belangrikste gegewens kan slegs van die kind se ouers verkry word d.m.v. huisbesoek en/of samesprekings.

E. OUER-ONDERWYSERSAMESPREKINGS AS BELANGRIKE STUT IN VOOGONDERWYS

Die ouer en die onderwyser is die twee grootste bondgenote in die opvoeding en onderwys van die kind. Beide ouer en onderwyser neem die kind waar. Die ouer ken sy kind van sy

geboorte af en hierdie intieme kennis is uiters waardevol vir die voogonderwyser. Sonder samesprekings is hierdie inligting vir die voogonderwyser verlore, tot nadeel van baie kinders. Deur samesprekings te voer kan die onderwyser groter begrip van die kind verkry en veral ook van die ouer se gesindhede teenoor opvoeding en onderwys, godsdiens, kultuur, ideale, ens. Deur opregte belangstelling in elke kind te toon word vertrouwe by die ouer in die skool gewek en kan die ouer beïnvloed word om nadelige of negatiewe gesindhede te wysig. Waar hierdie gesindhede nie gewysig kan word nie, kan die ouer sy houding teenoor sy kind moontlik verander tot heil van die kind.

Daar is breedvoerig uitgewei oor verskillende soorte onderhoude en benaderings, oor die gevoelens van kinders, ouers en onderwysers, die een teenoor die ander en die rekords wat oor samesprekings gehou behoort te word.

Samesprekings, veral waar huisbesoek onprakties of onmoontlik is, is onontbeerlik in voogonderwys. Veral in die Christelike skool behoort ouer-onderwysersamesprekings selfs gedurende skoolure 'n integrale deel van die skoolprogram te wees en nie bloot 'n aanhangsel wat na willekeur nagelaat kan word nie. Tewens, hierdie samesprekings is 'n noodsaaklike vereiste omdat die skool daarop aanspraak maak dat hy die hele kind as individu opvoed.

Ongelukkig bestaan daar geen bewyse dat onderwysstudente enigsins in die tegniek van onderhoudvoering opleiding ontvang nie.

F. VOOG- (VOORLIGTING-) ONDERWYS SOOS DIT IN DIE AFRIKAANSE LAERSKOOLOO IN TRANSVAAL TOEGEPAS WORD

Die gegewens soos dit in-273 antwoorde op vraelyste vervat is,

is verwerk. Die meeste hoofde van wie antwoorde ontvang is, is hoofde van PI-, PII- en PIII-skole, nl. 252, terwyl 21 hoofde van PIV-skole is.

Wat kwalifikasies betref, beskik 61,9% van die hoofde oor hoër kwalifikasies as wat die minimum vereistes vir hulle poste is, 30,8% beskik oor nagraadse grade, terwyl 21,6% met verdere studie besig is.

Meer as 80% van die hoofde is van mening dat voogonderwys nie net in die laerskool toegepas kan word nie, maar inderdaad noodsaaklik is.

Byna 94% van die hoofde is dit eens dat kinders se huislike agtergrond geken moet word, dog die wyse waarop hierdie inligting verkry word dui nie op wetenskaplikheid en betroubaarheid nie. Die indruk word gewek dat waar inligting verkry is, baie op raaiwerk staatgemaak word. Slegs 15% van die skole maak vir voogperiodes wat tussen 10 en 90 minute per week wissel, op hulle roosters voorsiening.

Meer as die helfte van die skole hou voogstate vir kinders aan.

Hoewel 96% van die hoofde ouer-ouderwyserssamesprekings as belangrik beskou en daar gemiddeld 2,3 keer per jaar samesprekings gevoer word, is daar geen aanduiding dat individuele samesprekings gevoer word nie. Die meeste samesprekings is sosiaal van aard en bestaan uit oueraande en/of boekuitstallings. Die gemiddelde getal ouers per skool wat op hierdie wyse per jaar bereik word is 62,1% terwyl 55,2% van die ouers wie se kinders leer- of gedragsprobleme het, bereik word. Die meerderheid hoofde is nie ten gunste van individuele ouer-ouderwyserssamesprekings gedurende skoolure nie.

Slegs 7 van die 273 hoofde het opleiding in voogonderwys gehad, o.a. deur selfstudie. Hoewel voogonderwys reeds in 1963 ingestel is het slegs 88 (2,2%) van die 4 032 onderwysers by die 273 skole opleiding in voogonderwys gehad. Dit sou sake vir hoofde vergemaklik het om voogonderwys suksesvol te laat verloop indien 'n groter getal onderwysers in voogonderwys onderlê was.

Byna 94% van die hoofde is ten gunste van in-diens-opleiding van onderwysers in Opvoedkunde wat ook 'n kategorieverhoging kan meebring. Dit wys op die dringende behoefte wat daar by onderwysers hiervoor bestaan, dat hulle waarskynlik onmagtig in hulle taak staan.

Die meeste skole, nl. 69,9% het ouer-onderwysersverenigings, en dit dui daar op dat ouers by skoolaktiwiteite betrek word. Hoofde se menings oor enige aspek van voogonderwys toon onteenseglik dat die meeste van hulle die noodsaaklikheid van voogonderwys besef en dat daar kommer oor die kind en baie ouers bestaan, maar bo alles troon die nypende behoefte aan duidelike leiding en voorligting uit. Dit geld t.o.v. voorligting aan onderwysers, ouers en kinders, die behoefte aan 'n aanvaarbare en gestandaardiseerde voogstaat en tyd vir 'n voogperiode in 'n vol rooster.

In hierdie hoofstuk is ook 'n weergawe van 'n proefneming met ouer-onderwyserssamesprekings oor vorderingsverslae van kinders gedurende skoolure. Die proefneming het getoon dat dit prakties uitvoerbaar is en dat die kind sowel as die ouer en onderwyser daardeur baat. Dit bring ook mee dat die voogonderwyser verplig word om aan die individuele kind aandag te gee en insiggewend verslag oor hom uit te bring.

Evalueringstate van die samesprekings wat deur ouers asook

onderwysers voltooi is, is 'n duidelike bevestiging dat die kind net baat kan vind wanneer sy ouers en onderwyser saam gesels. Dit verg egter betekenisvolle en doelgerigte voorligting en motivering van onderwysers.

Uit hierdie konferensies oor vorderingsverslae kan groeps-konferensies spruit waar ouers en onderwysers oor aktuele opvoedkundige probleme kan gesels. Die hoof moet egter altyd die inisiatief neem en lei.

Met die nuwe voorligtingsprogram en die noodsaak van sport- en fasevoogde is die moontlikheid ook ondersoek om 'n sogenaamde onderwyserswerkwinkel in die lewe te roep. Die hoof en vise-hoofde, asook die fasevoogde bespreek met hierdie byeenkomste probleme wat uit ouer-onderwyserssamesprekings voortvloei, gee raad uit hulle ervaring, besin oor groepsbyeenkomste met ouers en bespreek die behoeftes en probleme van kinders in die algemeen en individueel. Dit is die geleentheid waar die „topbestuur" van die skool gemotiveer kan word oor al die opvoedkundige doelstellings van die Christelik-nasionale skool wat bevrugkend na benede kan deurwerk.

Ook t.o.v. buitemuurse bedrywighede in die voorligtingsprogram word aangedui hoe al die leerlinge van 'n skool, deur van sport- en kultuurperiodes gebruik te maak, aan sport en kultuur kan deelneem. 'n Voogstaat wat in gebruik geneem kan word, word ook in hierdie hoofstuk gegee. Sommige gegewens word van Ed.Lab-kaarte verkry, terwyl die meeste gegewens deur intensiewe waarneming van die kind deur die voogonderwyser verkry word. Waar huisbesoek onmoontlik is, word noodsaaklike agtergrondgegewens d.m.v. vraagbriewe aan ouers en deur samesprekings verkry.

G. ONDERWYSERSOPLEIDING EN ANDER SAKE EN HOE DIT
VOOGONDERWYS IN DIE CHRISTELIKE SKOOL RAAK

Wetgewing wat voortgevloei het op aandrang van die Afrikaner wat 'n Christelik-nasionale lewens- en wêreldbeskouing huldig, maak voorsiening vir Christelike en nasionale onderwys. Onderwysersopleiding het as doelwit 'n funksionele, opvoedkundige en 'n professionele doelstelling. Hier word twyfel uitgespreek of daarin geslaag word om studente Christelik-nasionaal op te lei. Keuring t.o.v. kandidate se lewens- en wêreldbeskouing, evaluering deur dosent en hoof en praktiese ervaring in voogonderwys en ouer-onderwysersamesprekings gedurende proefonderwys is sake wat bespreek word. Dit wil voorkom of student, onderwyser en hoof nie geëvalueer word in die mate waarin hulle deur voorbeeld en gesindheid uitvoering gee aan 'n Christelike en nasionale onderwysbeleid nie.

Dit is sake wat ten nouste met voogonderwys gemoeid is, want die voog moet uitvoering aan 'n Christelik-nasionale lewens- en wêreldbeskouing gee.

Dit word beweer dat, sodra vroue in groot getalle lede van 'n professie word wat vir albei geslagte voorsiening maak, daardie professie neig om aansien in die oë van die publiek te verloor. Dit word nie hiermee te kenne gegee dat dit die geval in die primêre onderwys is nie, maar die groot getal vroue maak dit moeilik vir seuns om hulle met mans te identifiseer.

Ernstige aandag behoort daarom aan die tekort aan mans in die laerskool gegee te word. Dit is selfs moontlik dat potensiële manskandidate die onderwysprofessie as 'n vroueprofessie sien en daarom nie tot hierdie beroep aangetrokke

voel nie.

Ook wat kwalifikasies betref, beskik meer as 70% van alle onderwysers in Transvaal oor 3 jaar en minder opleiding, die meeste daarvan vroue. Omdat baie vroue getroud is en die dubbele rol van huisvrou en onderwyseres moet behartig, sien hulle waarskynlik nie vir verdere studie kans nie, tot nadeel van die opvoeding en onderwys.

Dit skyn nodig te wees dat die owerheid, omdat hy dit voorheen goed gevind het dat onderwysers 2 en 3 jaar opleiding moet geniet, kursusse moet instel wat dit vir hierdie 70% onderwysers moontlik kan maak om hulle kwalifikasies te verbeter. Uit hierdie ondersoek is dit duidelik dat 'n kursus in Christelike Opvoedkunde waardeur aan al die doelstellings van Christelik-nasionale onderwys, voogonderwys, ouer-onderwysersamesprekings, ens. uitvoering gegee word, ingestel behoort te word. Daar is ernstige behoefte hieraan.

II. BEVINDINGS EN AANBEVELINGS

Die ongekende materiële voorspoed wat sedert die Tweede Wêreldoorlog ingetree het, het skynbaar baie Afrikaners van koers gebring en is die gevaar wesenlik dat die Afrikaner nie net sy identiteit mettertyd kan verloor nie, maar ook sy stukrag wat hy nog altyd uit sy Christelik-Calvinistiese lewensuitkyk geput het.

Die kerk, die skool en die huisgesin was nog altyd die drie pilare waarop die Christelike opvoeding van die kind gerus het. Op die gesin rus die toekoms van 'n kerngesonde volk en ook die voortbestaan van die volk. Persoonlike welvaart, die oorgang na 'n moderne tydvak en die menigvuldige veranderings en vernuwings het vir die huisgesin en die ouer in besonder

talryke probleme meegebring. Die ouer seek hulp, persoonlike belangstelling en leiding. Dit wil egter voorkom of die skool wat tradisioneel as aanvullende opvoeder vir die kind moet intree en wat koers en rigting t.o.v. die godsdienstige, die kulturele, die nasionale, die etiese, die estetiese, ens. moet aandui, 'n tydagterstand het en hierdie doelstellings nie genoegsaam nastrewe nie. As aanvullende opvoeders en dan spesifiek as mede-voogde is daar weinig sinvolle kommunikasie tussen ouer en voogonderwyser. Waar die skool 'n agterstand het, het die deursnee ouer nog 'n groter agterstand. Vanweë die sogenaande kennisontploffing skyn dit of die skool sy tyd en kragte hoofsaaklik op die verstandelike en liggaamlike ontwikkeling van die kind toespits. Voogonderwys in die Afrikaanse laerskool in Transvaal word halfhartig toegepas, nieteenstaande die feit dat die meeste hoofde dit as uiters belangrik beskou. Voogonderwys tesame met wetenskaplike en individuele ouer-onderwysersamesprekings kan die magtigste wapen in die Christelik-nasionale skool wees om aan die Afrikanerouer leiding te gee, sodat hy weer sy regmatige plek as vernaamste opvoeder kan inneem.

* In die huidige ekonomiese, kulturele en politieke opset is die uitbouing van die voogstelsel 'n aangeleentheid wat die hoogste prioriteit moet geniet.

Dit kan geweldig bydra tot volksverheffing, tot volksveredeling en tot geestesweerbaarheid van die volk.

* Wanneer gelet word op die godsdienstige verval soos ondermeer blyk uit die toenemende getal egskeidings, permissiwiteit, pornografie en vervlakking, die gebruikmaking van dwelmmiddels, die gebrekkige kultuurbeoefening en -skepping,

en wanneer gelet word op vroeë skoolverlating júís in 'n tydperk wanneer die breinpotensiaal van elke burger nodig is, die ekonomiese bywonerskap, gebrekkige menseverhoudinge, ens., is dit noodsaaklik dat die spits van die piramide-owerhede, kerk-, kultuur- en opvoedkundige leiers - die nood en die omvang daarvan moet besef. Dit is nodig dat die owerheid moet besef dat daar nood in die opvoeding en onderwys is en dat volksverheffing noodsaaklik is, gedagtig daaraan dat die Blanke al meer verstedelik en dat afvalligheid waarskynlik sal toeneem. Deur die toon aan te gee sal die motivering en inkeer na benede spreik.

Ernstige aandag moet aan oueropvoedkundige programme wat deur Christelik-nasionale deskundige opvoedkundiges versorg moet word d.m.v. die radio en televisie gegee word. Aandag moet ook aan opvoedkundige rolprente en brosjures gegee word vir verspreiding aan ouers d.m.v. skole. Onderwerpe vir groepbesprekings deur ouer-onderwysersamesprekings by skole kan met vrug aandag geniet.

* Dit word dikwels deur navorsers en opvoedkundiges beklemtoon dat, vanweë 'n heterogene Blanke bevolking en die bestaan van geloofsvryheid, daar in skole skynbaar min van Christelik-nasionale opvoeding en onderwys tereg kom. Die uitgangspunt is blykbaar dat die georganiseerde professie veral in die Afrikaanse skool aan Christelik-nasionale opvoeding en onderwys uitvoering moet gee. Ongelukkig skyn dit 'n mite te wees as onderwysers nie positief Christelik-nasionaal opgelei en gemotiveer word nie. Hierdie neutrale gesindheid werk deur boontoe en ook na benede. Die onder-

wysowerheid moet ernstig aandag daaraan verleen om veral met hoofdesimposiums en oriënteringskursusse, hoofde en onderwysers van Afrikaanse skole afsonderlik van Engelse skole, die Christelik-nasionale opvoeding en onderwys breedvoerig te onderrig.

* Die onderrig van Opvoedkunde in die opleiding van onderwysers kan nie staties bly nie. As geesteswetenskap vereis Opvoedkunde voortdurende navorsing en vernuwing. Opleiding van onderwysers moet aanpas by die knellende praktiese vereistes van ons tyd, dit moet koers aandui en rigtinggewend wees. Aandag moet gegee word aan alle nuwe studies oor die ontwikkeling van emosionele en geestesgesondheid. Ook moet ernstige aandag aan die studie van Sosiologie en die huidige nood van die gesin gegee word.

* Voog-(voorligting-) onderwys as belangrikste stut in die opvoeding en onderwys, nie net vir steungewing van die kind nie maar ook vir die ouer, moet onverwyld die onderwerp van 'n hoofdesimposium en van oriënteringskursusse wees. Omdat agtergrondkennis van elke kind se huislike omstandighede onontbeerlik in die opvoeding en onderwys van elke kind is en omdat Christelike voogde sáám oor kinders beraadslaag, is ook voorligting van en opleiding in ouer-onderwyserssame-sprekings 'n vereiste. Die hele saak van voogonderwys moet ook vanuit die Christelik-nasionale grondslag benader word. Elke onderwyser as voog in die opvoeding en onderwys het die roeping en plig om sy leerlinge geestesweerbaar te maak en in die proses die ouer se hulp in te roep. Deur ondubbel-sinnig in elke kind belang te stel, kan ouers met samespre-

kings die voogonderwyser se houding en gesindheid oor vele sake aanvaar. M.a.w. voogonderwysers moet 'n betekenisvolle rol in oueropvoeding speel, maar dan moet hulle deur kursusse tot die besef gebring word dat hulle so 'n taak het.

* In hierdie ondersoek het geblyk dat 93,5% van die hoofde ten gunste van in-diens-opleiding van onderwysers in Opvoedkunde is. Ernstige aandag moet aan hierdie skreiende behoefte gegee word. So 'n kursus wat buitemuurs, voltyds of d.m.v. korrespondensie gevolg kan word, moet suiwer op die Christelike en nasionale gerig wees.

* Hoofde word in so 'n mate met administratiewe pligte belas dat dit nie in alle omstandighede moontlik is om aan die kind en sy behoeftes aandag te gee nie. Deur die instelling van 'n administratiewe bevorderingspos by skole wat gelykstaande aan die rang van vise- of adjunkhoof kan wees, kan hoofde meer aandag aan werklike opvoeding gee. Dan kan hoofde as professionele, geestelike en kulturele leiers koers en rigting aan voogonderwyser, ouer en kind gee. Dan kan hoofde hulle verdiep in opvoedkundige en ander probleme en onafhanklike voorgangers wees. Maar ook onderwysers kan dan loskom van baie administratiewe sleurwerk en meer aandag aan kinderleiding gee.

* Byna twee derdes van die hoofde beskik oor hoër kwalifikasies as die minimum vereiste vir die poste wat hulle beklee. Dit is noodsaaklik dat hoofde vir addisionele kwalifikasies, net soos in die geval van assistente en vise-hoofde, vergoed behoort te word.

- * Die keuring van studente behoort strenger te wees t.o.v. hulle lewens- en wêreldbeskouing. Die Afrikaanse skool vereis praktiese idealiste met 'n positief Christelik-nasionale lewens- en wêreldbeskouing.
- * Opleiding van Afrikaanse studente moet suiwer vanuit die Christelik-nasionale grondslag geskied. Grondige en indringende teoretiese en praktiese ervaring in voog- (voorligting-) onderwys, ouer-onderwysersamesprekings en meer kindgerigte studies moet aandag geniet.
- * Wanneer studente én voogonderwysers in Afrikaanse skole geëvalueer word, moet die mate waarin hulle aan die Christelik-nasionale doelstellings uitvoering gee, asook die mate waarin hulle as Christelike voogonderwysers slaag, altyd van kardinale belang wees.
- * Vir alle bevorderingsposte moet kandidate benewens die gewone vereistes waaraan voldoen moet word, ook rekenskap kan gee van hulle praktiese uitlewing van die doelstellings van die Christelik-nasionale skool en van hulle geslaagdheid as voogonderwysers.
- * Aandag behoort ook gegee te word aan doeltreffender skakeling tussen onderwyskolleges en skole. Hoofde behoort die vrymoedigheid te hê om opleidingsinrigtings op leemtes in die opleiding van onderwysers te wys, soos bv. met voogonderwys en die Christelik-nasionale grondslag, sonder benadeling van persone of instansies. Praktyk, teorie, idealisme en motivering moet nader aan mekaar staan.
- * Dit skyn asof al meer kinders a.g.v. die toenemende getal werkende moeders en afwesige vaders, nie skoolryp en

skoolgereed is nie. Hoofde van skole behoort dit as praktyk te aanvaar om die ouers van peuters en kleuters sinvol in te lig oor hulle pligte en verantwoordelikhede. Brosjures oor hierdie saak behoort deur die Onderwysdepartement aan hoofde voorsien te word.

* Die hoof van die laerskool waar die primêre grondslag van opvoeding en onderwys gelê word, se taak word meer geklompiseerd en verantwoordeliker. Daar moet nie net erkenning van hierdie waarheid wees nie, maar sinvoller opleiding moet aan hoofde gegee word.

* Dit is prakties uitvoerbaar om gedurende skoolure op georganiseerde wyse met ouers samesprekings te voer oor hulle kinders. Daardeur word aan 'n baie belangrike faset van voog-(voorligting-) onderwys uitvoering gegee en word kinders se vordering en moontlikhede onder ouers se aandag gebring. Wedersyds werk hierdie samesprekings bevrugterend in op voogonderwyser en ouer - tot voordeel van die kind.

* Deur vir sport- en kultuurperiodes voorsiening te maak is dit moontlik dat die sportvoog buitemuurse bedrywighede so koördineer dat al die kinders aan 'n fiksheidsprogram kan deelneem.

* Kontrole behoort deur die onderwysowerheid uitgeoefen te word om te verseker dat uitvoering aan die Christelike en nasionale en alle opvoedkundige doelstellings gegee word.

III. SAKE WAT OP VERDERE NAVORSING WAG

* Die tekort aan mans in die opvoeding en onderwys is 'n saak van dringende belang. Werk behoort daarvan gemaak te word om by die jongman self te probeer bepaal waarom hy nie

tot die onderwysberoep aangetrokke voel nie.

* Die wyse waarop voog-(voorligting-)onderwys in die sekondêre skool toegepas word en gepaard daarmee die ver=skynsel van vroeë skoolverlating, kan met vrug nagevors word.

* Die moontlikheid dat ouers landswyd in 'n oerliggaam georganiseer kan word, verdien diepgaande ondersoek. Ouers betaal belasting om opvoedkundige inrigtings in stand te hou. Op hulle aandrang het Christelike en nasionale onderwys wet geword. Tog kom daar skynbaar nie veel te reg van ware Christelik-nasionale opvoeding en onderwys op primêre, sekondêre en tersiêre vlak nie. Die moontlikheid behoort ook ondersoek te word of 'n suiwer Christelik-nasionale opvoedkundige tydskrif vir ouers, onderwysers, owerhede en opvoedkundiges in die lewe geroep kan word.

* Die moontlikheid van langer skoolure per dag verdien ook om ondersoek te word. Kinders sal dan langer onder behoorlike toesig wees terwyl albei ouers werk, tyd kan vir huiswerk, korrektiewe hulp, remediëring en buitemuurse bedrywighele ingeruim word, onderwysers kan kontrolewerk en voorbereiding doen, aandag kan aan ouer-onderwyserssame=spreekings gegee word, voogstate kan voltooi word, en aandag kan aan opvoedkundige sake gegee word.

SUMMARY"TUTOR TEACHING (GUIDANCE): EVALUATION AND EXECUTION THEREOF IN A CHRISTIAN SCHOOL SYSTEM, WITH SPECIAL REFERENCE TO THE AFRIKAANS PRIMARY SCHOOL IN TRANSVAAL"I. A. CONCEPT FORMULATION AND DESCRIPTION OF THE INVESTIGATION

In the Christian school the teacher acts as a substitute for the natural parent of the child during school hours. With the parent he is co-responsible before God for the spiritual welfare of each child, although the parent can never get away from his baptismal vow.

Substitute parentship gained new significance with the introduction of tutor teaching in Transvaal schools in 1963. Tutor teaching was introduced as the most important component in differentiated education. It supposes scientific individualised education where each child is observed as a person with particular needs, talents and gifts.

In a changing world with its many pot-holes, misrepresentations, double standards, etc., not only the child but also the parent seeks solid values and norms.

It appears that material prosperity resulted into selfishness and laziness of many people. The responsibility for the education of their children is easily shifted on to others, while mental achievements at the cost of level-headedness are seemingly the most important aim of many parents.

Under these circumstances tutor teaching is becoming more significant. In the primary school where the child receives his primary education, it is essential that each child is known as a whole so that both his possibilities and his limitations can be identified as early as possible, and

that immediate attention can be given to them. But tutor education also demands meaningful and scientific conferences with the natural parents, so that parents can be enlightened and informed about their child on the one hand, but also to direct many parents on the other hand.

The aim of this investigation is besides establishing the value and place of tutor teaching in the Afrikaans medium primary school in Transvaal, also to determine whether the system of tutor teaching can be used as an aid in national education and national exaltation, and to indicate direction in the light of findings.

In this investigation the historical, empirical and questionnaire methods of scientific research have been used.

B. HISTORICAL AND FUNDAMENTAL PLACEMENT OF TUTOR TEACHING AND THE GUIDANCE PROGRAMME (INTEGRATION OF THE TUTOR AND GUIDANCE SYSTEM) AS PRESCRIBED BY THE TRANSVAAL EDUCATION DEPARTMENT

Since the earliest times parents were responsible for the education of their children. With the progress through the years this task became too comprehensive and schools became necessary to assist parents in the teaching of their children. Parents were not exempted from their educational and teaching responsibility as regards their children, but their task was only supplemented by the school. In the Transvaal the teacher has always acted as supplementary parent of the child during school hours. Supplementary parentship means to be guardian of the child. Guardian or tutor teaching is a natural consequence of supplementary parentship and stresses the necessity of individualised

teaching and education.

The Transvaal Education Department introduced the system of tutor teaching in 1963. Underlying the success of the whole system, the accent is put on the relationship of confidence that should exist between guardian teacher and child, observation of the child under all circumstances and the necessity to guide and inform the child in respect of all his needs. To know the child as a person who has specific needs, knowledge of his home background is indispensable. Without this knowledge true education is impossible.

In the primary school the classroom teacher is also tutor teacher. Without doubt tutor education has tremendous possibilities, but the way in which the system has been implemented in the primary school, gives the impression that it is not really considered important. This impression is confirmed by the fact that instructions in regard to tutor teaching to headmasters of primary schools and rectors of colleges of education, have initially been vague, that even today colleges pay little, if any, attention to theory and practice of tutor teaching and that it has never been the subject of a headmasters' symposium or an orientation course.

It was simply expected of headmasters to implement tutor teaching and the guidance programme later on without thorough enlightenment. In addition it was left to headmasters themselves to decide whether time should be allocated for tutor periods, whether individual records should be kept for the children and whether house-calls by tutors should be done.

C. PRESENT CULTURAL, POLITICAL AND ECONOMIC SETUP AND VIEWS AND THE NECESSITY FOR NATIONAL EDUCATION

The highest calling as regards their children is for the normal Afrikaner parent with a Christian-national outlook, to lead them by example and attitude towards God. Coupled herewith the parent will strive to see that his children are well-adapted and useful citizens of their country, and that they should render a life of service in their particular cultural pattern. Such a parent may justly expect that the Christian-national school should assist him in his task. The Afrikaans speaking citizen differs from the English speaking citizen in outlook in their respective cultural patterns.

In this chapter certain shortcomings in the Afrikaner's Christian-national way of life are pointed out, of which the Christian-religious need is most important. From this need flows forth the alarming number of divorces which leaves ten thousands of children without a father, a mother or a home, in a heartless world. Permissiveness amongst adults takes on bigger dimensions which is also notable in the seemingly approval of pornography. Due to the "missing" father as the person with authority and the mother who has to fill this additional role, there is a negative educational environment in many homes. Children may become emotionally unbalanced, may revolt against authority and may take their refuge to drugs. It appears that adults do not offer the youth ample challenges, which are characteristic of the many children who leave school at an early age. People

become more egoistic and human relationships, not only between White and White, but also between White, Black and Coloured, seem to be poor. Where the Afrikaner's biggest need is of a religious nature, it appears that the solution lies in the revaluation of the family and its values. The family which is the back bone of a nation, has been discussed for many years, but nothing has been done on large-scale in an organised manner, to guide parents. Against this background and need, the tutor teacher must fulfill his vocation as national educator. He can rely on the assistance of the orthodox parent, but the majority of parents appear to shift their responsibilities on to the teacher, and expect aid and enlightenment from him. For the survival, not only of the Afrikaner, but also for that of the entire White population and the other population groups in S.A., it is imperative to start with national education on a comprehensive scale. National education has already been done in countries like America, Canada and Holland.

In S.A. tutor teaching can be used as a powerful and efficient instrument in national ennoblement, if the Christian school realises its vocation and if teachers are adequately equipped for their task. Guardians - parents and teachers - should then communicate with each other on a Christian-national basis.

D. TUTOR TEACHING IN THE CHRISTIAN SCHOOL AND ITS IMPLICATIONS FOR THE CHILD AND THE GUARDIAN

At present the responsibilities of the tutor teacher are

exceedingly great and of eternal value. For the teacher, however, it is difficult to fulfil his Christian educational task and indicate direction, because circumstances which could have been eliminated are against him. On the one hand there are parents who expect Christian-national education from the school, but on the other hand, although legislation makes provision for Christian and national education, the same parents have a fatalistic inclination in that they do not demand that Christian-national education is put into practice. Teacher training takes place in a spirit of neutrality without a thorough knowledge of the Christian-Protestant matrimonial and baptismal formulary, the Heidelberg catechism and concordances.

Most of the headmasters do not regard the Christian foundation of education and teaching as of fundamental and foremost importance. It appears therefore that not much positive motivation from headmasters to their staff can be expected. It is an extreme pity, even fatal, because true education takes place in the classroom. In a time where the school and its tutors should give true and purposeful guidance to child and parent, one gets the impression that the school gives a little religious instruction, cultivates a little culture, moralises a bit and does a lot of scholastic and sports "training". All these are done with or without the co-operation of parents. Furthermore, it appears as if all the controlling is focused on subject methods and scholastic progress. In defence of the practical positive Christian headmaster can be alleged that he is overburdened with

administrative and other duties and cannot therefore pay sufficient attention to tutor education. The result is that his staff may also be unmotivated in respect of the Christian-national aims and they are simply teachers who teach.

The family has particular problems due to the "missing" father figure and the mother who in many instances has to fulfil the double burden of bread-winner and educator of the children. The school must realise these conditions because in many cases permissiveness, as well as problems of order and discipline arise from them.

Teachers are inclined to meet out uniform punishment for infringements without thorough investigation of the reasons for the infringements and without eliminating those causes. The tutor should also ascertain by means of investigation what the attitudes and inclinations of parents are in different environments. By doing this he will have a better conception of the child, because the child is a product of his family and environment. By showing real interest in a child, the teacher can where necessary influence parents positively by means of discussions.

Tutor teaching and individual teaching can only have meaning when the tutor observes each child in a purposeful, systematic and objective manner in respect of every facet of the child's life. He cannot educate in mass, only individually. To do this, he should put in writing his own observations of the child, as well as all other available information. Some of the most important information can only be obtained from the parents by means of house-call or parent-teacher conferences.

E. PARENT-TEACHER CONFERENCES AS AN
IMPORTANT MEANS TO TUTOR TEACHING

The parent and the teacher are the two biggest allies in the education of the child. Both parent and teacher observe the child. The parent knows his child from birth and this intimate knowledge is very valuable to the tutor. Without conferences, this knowledge is lost to the tutor, to the detriment of the child. Through discussions the teacher gains larger insight of the child and also of the parents' attitudes towards education and teaching, religion, culture, ideals, etc. By showing real interest in each child the parent gains confidence in the school and the parent can be influenced to change detrimental or negative attitudes. Where these attitudes cannot be modified, it may still be possible for the parent to change his attitude towards his child for the good of the child.

In this chapter the different kinds of conferences and the approaches, the feelings of children, parents and teachers - towards one another - and the records that should be kept, are discussed in detail.

Conferences, especially where house-call is unpractical or impossible, are indispensable in tutor teaching. Especially in the Christian school, parent-teacher conferences should form an integral part of the school programme even during school hours. Conferences should not be merely incidental that could be neglected at random. On the contrary, conferences are essential because the school claims that it educates as an individual the entire child.

Unfortunately there is no proof that student teachers have any training in the technique of discussions with parents.

F. TUTOR TEACHING (GUIDANCE) AS IT IS IMPLEMENTED
IN THE AFRIKAANS MEDIUM PRIMARY SCHOOL IN
TRANSVAAL

The information as included in 273 questionnaires has been tabulated.

The majority of headmasters from whom responses have been received, are headmasters of PI, PII, and PIII schools, viz. 252 while 21 are headmasters of PIV schools.

As regards qualifications 61,9% of the headmasters have higher qualifications than the prescribed minimum requirements for their posts, 30,8% have post-graduate degrees, while 21,6% are busy with further study.

More than 80% of the headmasters are of the opinion that not only can tutor teaching be implemented in the primary school, but that it is in fact necessary.

Nearly 94% of the headmasters agree that children's home background must be known. The manner in which schools obtain this information, however, does not suggest that it is obtained scientifically or that data are reliable. The impression is that where information has been obtained, many schools rely on guess-work.

Only 15% of the schools make provision for tutor periods on their time-tables, which vary from 10 to 90 minutes per week.

More than 50% of the schools keep records of the children.

Although 96% of the headmasters think that parent-teacher conferences are important and that conferences take place at an average of 2,3 per year, there is no indication that individual conferences are conducted. Most of these conferences are of a social nature and consist of parent evenings and/ or displays. The average number of parents per school which is

contacted per year in this manner is 62,1% while 55,2% of the parents with children who have scholastic or behaviour problems are reached.

The majority of headmasters are not in favour of individual parent-teacher conferences during school hours.

Only 7 of the 273 headmasters had tuition in tutor teaching inter alia by self education. Although tutor teaching was started in 1963, only 88 (2,2%) of the 4 032 teachers at the 273 schools had tuition in tutor teaching. It could have simplified matters for headmasters if a larger number of teachers had had tuition in tutor teaching. Nearly 94% of the headmasters are in favour of in-service-training of teachers in education which could also mean a category increment. It indicates the urgent need of teachers and the probable realization of their inability to cope with matters without thorough tuition in education. Most of the schools, viz. 69,9% have parent-teacher associations. It is an indication that parents participate in school activities.

Headmasters could give in their responses their views on any aspect of tutor teaching. This indicated undeniably that most of them realise the importance of tutor teaching and that anxiety exists about the child and many parents. But above all they indicated the urgent need for clear guidance and enlightenment. This applies to guidance for teachers, parents and children, to an acceptable and standardised tutor record card and the time to be allotted for a tutor period in a full time-table.

A reproduction of an experiment with parent-teacher conferences during school hours about progress reports is also

given in this chapter. The experiment showed that this type of conference is practical and that the child as well as the parent and teacher benefit from it. It also compels the tutor to give attention to the individual child and to report instructively about him.

Questionnaires which were completed by parents and teachers, clearly showed that the child can only benefit when parents and teacher communicate. It, however, demands meaningful and purposeful guidance and motivation of teachers.

Via these conferences on progress reports, group conferences can be initiated where parents and teachers can discuss current educational problems. The headmaster should, however, always take the initiative and lead.

With the new guidance programme and the necessity of sports and group tutors, the probability of a so-called teachers workshop has been investigated. During these meetings the headmaster and vice-principals, as well as the group tutors discuss problems which emerge from parent-teacher conferences, as well as the needs and problems of the children in general and individually. This is the opportunity where the "top management" of the school can be motivated about all the aims of the Christian-national school, which can have effect with the other teachers. In respect of extramural activities, it has been proved that all the pupils of a school can partake in cultural and sport activities by means of sport and culture periods. A tutor record card is also shown in this chapter. Some of the particulars are obtained from Ed.Lab.cards, while most of the information is derived from intensive observation

of the child by the tutor. Where house-call is impossible, the necessary background information of a child can be obtained by means of written questions to parents and by individual conferences.

G. TEACHER TRAINING AND OTHER MATTERS AND HOW THEY AFFECT TUTOR TEACHING AND THE CHRISTIAN SCHOOL

Legislation provides for Christian and national education in Transvaal schools. Teacher-training has a functional, educational and professional aim. It is doubtful whether college students are trained in the Christian-national way of life.

Selection of candidates with regard to their way of life, evaluation by lecturer and headmaster and practical experience in tutor teaching and parent-teacher conferences during practise teaching are matters discussed in this chapter.

It appears as if student, teacher and headmaster are not evaluated according to the example they set or to their attitude in regard to the implementation of the Christian and national educational policy. These are matters which closely correlate with tutor teaching because the tutor should carry out the Christian-national way of life.

It is alleged that as soon as a large number of women become members of a profession which provides for both sexes, that profession tends to loose prestige in the eyes of the public. It is not implied that this is the case in primary education, but the large number of women makes it difficult for boys to identify themselves with men.

Serious attention should be given to the shortage of men in

the primary school. It is possible that potential men recruits might see the teaching profession as a woman's profession and as a result they don't feel attracted to the profession.

As regards qualifications, more than 70% of all teachers in Transvaal have 3 years and less training as teachers. Most of them are women. Because many married women have to serve the double role of housewife and teacher, they probably do not see their way open for additional study, to the detriment of education and teaching. It seems necessary that the authorities, because they previously found it in order for teachers to suffice with 2 and 3 years training, should provide courses for these teachers to improve their qualifications. From this investigation it was clear that a course in Christian education whereby all the aims of Christian-national education, tutor teaching, parent-teacher conferences, etc. should be implemented, and started.

There is a serious need for such a course.

II. FINDINGS AND RECOMMENDATIONS

A number of deductions are made and recommendations are put forth.

III. MATTERS THAT REQUIRE FURTHER INVESTIGATION

A list of problems encountered in this investigation finalises this chapter.